UED Journal of Social Sciences, Humanities & Education, ISSN: 1859 - 4603
https://doi.org/10.47393/jshe.v15.i2.3651

TẠP CHÍ KHOA HỌC XÃ HỘI, NHÂN VĂN VÀ GIÁO DỤC

NÂNG CAO NĂNG LỰC TƯ VẤN TÂM LÝ HỌC ĐƯỜNG CHO GIÁO VIÊN TRƯỜNG PHỔ THÔNG DÂN TỘC NỘI TRÚ TRUNG HỌC CƠ SỞ TỈNH THÁI NGUYÊN: THỰC TRẠNG VÀ GIẢI PHÁP

Phí Đình Khương
Trường Đại học Khoa học - Đại học Thái Nguyên
Tác giả liên hệ: Phí Đình Khương - Email: khuongpd@tnus.edu.vn
Ngày nhận bài: 12-6-2025; ngày nhận bài sửa: 6-11-2025; ngày duyệt đăng: 15-11-2025

Tóm tắt: Bài báo nghiên cứu năng lực tư vấn tâm lý học đường của giáo viên tại các trường phổ thông dân tộc nội trú trung học cơ sở tỉnh Thái Nguyên, tập trung đánh giá thực trạng và xác định các yếu tố ảnh hưởng đến hiệu quả công tác tư vấn. Nghiên cứu sử dụng phương pháp khảo sát, phỏng vấn và phân tích tài liệu với 465 người tham gia (15 cán bộ quản lý, 150 giáo viên, 150 phụ huynh và 150 học sinh) tại 5 trường dân tộc nội trú. Kết quả cho thấy giáo viên đã nhận thức được tầm quan trọng của tư vấn tâm lý học đường, song năng lực thực hành còn hạn chế do thiếu đào tạo chuyên sâu, tài liệu và phương pháp phù hợp. Trên cơ sở đó, bài báo đề xuất các giải pháp nhằm nâng cao năng lực tư vấn tâm lý cho giáo viên, bao gồm tăng cường bồi dưỡng chuyên môn, phối hợp chuyên gia, nâng cao chất lượng chương trình giảng dạy tâm lý học đường và cải thiện điều kiện làm việc. Các giải pháp này hướng tới nâng cao chất lượng tư vấn và hỗ trợ sự phát triển toàn diện của học sinh.

Từ khóa: năng lực tư vấn tâm lý học đường; giáo viên dân tộc nội trú; phát triển năng lực chuyên môn; đào tạo - bồi dưỡng; hỗ trợ học sinh.

1. Đặt vấn đề

Trong bối cảnh giáo dục hiện nay, việc phát triển toàn diện năng lực của học sinh không chỉ dừng lại ở kiến thức học thuật mà còn phải chú trọng đến tâm lý, cảm xúc và kỹ năng xã hội. Theo Bộ Giáo dục và Đào tạo (2020), "giáo dục tâm lý học đường là yếu tố quan trọng giúp học sinh phát triển toàn diện về cả trí tuệ và nhân cách". Điều này càng có ý nghĩa đối với học sinh trường phổ thông dân tộc nội trú, nơi các em vừa phải thích ứng với môi trường học tập, vừa đối mặt với những khó khăn trong hòa nhập văn hóa và quản lý cảm xúc.

Đặc biệt, học sinh dân tộc thiểu số thường chịu ảnh hưởng của yếu tố văn hóa, xã hội và gia đình, khiến việc hỗ trợ tâm lý trở nên cấp thiết hơn. Nghiên cứu của Nguyễn Minh Tâm (2020) chỉ ra rằng "học sinh ở các trường dân tộc nội trú thường xuyên gặp phải vấn đề về tâm lý như cảm giác cô đơn, thiếu sự hỗ trợ từ gia đình, ảnh hưởng đến quá trình học tập và phát triển cá nhân". Trong khi đó, giáo viên đóng vai trò then chốt trong việc hỗ trợ học sinh không chỉ về mặt học thuật mà còn về mặt tâm lý. Tuy nhiên, năng lực tư vấn tâm lý học đường của nhiều giáo viên, đặc biệt ở cấp trung học cơ sở dân tộc nội trú, còn hạn chế. Maslow (1943) khẳng định rằng "con người chỉ phát huy hết tiềm năng khi được đảm bảo các nhu cầu cơ bản về tâm lý và cảm xúc", cho thấy tầm quan trọng của công tác tư vấn tâm lý học đường.

Tại Việt Nam, Nguyễn Thị Mai Lan (2021) nhấn mạnh rằng giáo viên còn thiếu kỹ năng và kiến thức chuyên môn để tư vấn tâm lý cho học sinh, đặc biệt trong môi trường có yếu tố văn hóa - xã hội phức tạp như trường dân tộc nội trú. Thực tế này tạo nên khoảng trống trong công tác hỗ trợ tâm lý học đường. Do đó, việc nâng cao năng lực tư vấn tâm lý học đường cho giáo viên là yêu cầu cấp thiết nhằm đáp ứng yêu cầu đổi

Cite this article as: Phi, Đ. K. (2025). Enhancing school psychological counseling competence for teachers at ethnic minority boarding secondary schools in Thai Nguyen province: current situation and solutions. *UED Journal of Social Sciences, Humanities and Education*, *15*(02), 96-104. https://doi.org/10.47393/jshe.v15.i2.3651

mới giáo dục hiện nay. Nghiên cứu này được thực hiện nhằm đánh giá thực trạng năng lực tư vấn tâm lý học đường của giáo viên tại các trường phổ thông dân tộc nội trú trung học cơ sở tỉnh Thái Nguyên, qua đó đề xuất các giải pháp phù hợp nhằm nâng cao hiệu quả công tác tư vấn tâm lý học đường.

2. Tổng quan nghiên cứu

Tư vấn tâm lý học đường là một lĩnh vực quan trọng trong giáo dục, đặc biệt đối với các trường phổ thông dân tộc nội trú, nơi học sinh phải đối mặt với những thách thức tâm lý và văn hóa đặc thù.

Ở bình diện quốc tế, nhiều nghiên cứu đã khẳng định tác động tích cực của việc đào tạo giáo viên trong công tác tư vấn tâm lý học đường. Alcázar, Ruiz và García (2021) cho thấy các chương trình đào tạo giáo viên về tư vấn tâm lý không chỉ giúp giảm thiểu các vấn đề tâm lý ở học sinh mà còn cải thiện hiệu quả học tập, đặc biệt đối với học sinh thuộc nhóm dân tộc thiểu số. Bowers, Sutherland và Choi (2019) cũng khẳng định rằng việc đào tạo giáo viên về tư vấn tâm lý có thể nâng cao năng lực của họ trong việc phát hiện và giải quyết các vấn đề tâm lý của học sinh, qua đó tạo ra môi trường học đường tích cực, hỗ trợ học sinh phát triển toàn diện. Jones et al. (2020) nhấn mạnh rằng sự phối hợp giữa giáo viên và các chuyên gia tâm lý học đường là yếu tố cần thiết để đạt được hiệu quả cao nhất trong công tác tư vấn.

Hughes và Huebner (2017) cho rằng sự tham gia của giáo viên trong các hoạt động tư vấn tâm lý học đường là yếu tố trung tâm giúp hình thành môi trường học tập tích cực và tăng cường sức khỏe tinh thần cho học sinh. Mahrer và Peterson (2019) cũng chỉ ra rằng, việc đào tạo kỹ năng tư vấn cho giáo viên góp phần nâng cao khả năng phát hiện sớm và can thiệp hiệu quả các vấn đề tâm lý học sinh. Ở góc nhìn trong nước, Nguyen Van To (2020) nhấn mạnh rằng năng lực tư vấn tâm lý học đường cần được tích hợp ngay trong chương trình đào tạo giáo viên nhằm đảm bảo sự phát triển bền vững của năng lực nghề nghiệp.

Trong bối cảnh nghiên cứu trong nước, công tác tư vấn tâm lý học đường tại các trường phổ thông dân tộc nội trú đang gặp nhiều khó khăn. Nguyễn và Phan (2021) cho rằng giáo viên ở các trường này thường thiếu kiến thức và kỹ năng trong công tác tư vấn, ảnh hưởng đến hiệu quả hỗ trợ học sinh. Đỗ và Phạm (2020) nhấn mạnh tầm quan trọng của việc tổ chức các khóa đào tạo chuyên sâu, bồi dưỡng kỹ năng tư vấn tâm lý cho giáo viên nhằm nâng cao năng lực và hiệu quả công tác tư vấn học đường.

Mặc dù vậy, các công trình hiện có chủ yếu tập trung vào đào tạo chung cho đội ngũ giáo viên, chưa có nhiều nghiên cứu chuyên sâu về năng lực tư vấn tâm lý học đường của giáo viên tại các trường phổ thông dân tộc nội trú cấp trung học cơ sở - nơi học sinh có đặc thù riêng về văn hóa và tâm lý. Chính vì vậy, nghiên cứu này được thực hiện nhằm làm rõ thực trạng năng lực tư vấn tâm lý học đường của đội ngũ giáo viên tại các trường này, qua đó đề xuất các giải pháp phù hợp nhằm nâng cao hiệu quả công tác tư vấn tâm lý học đường.

3. Phương pháp nghiên cứu

Nghiên cứu được thực hiện nhằm khảo sát thực trạng năng lực tư vấn tâm lý học đường của giáo viên tại các trường phổ thông dân tộc nội trú trung học cơ sở tỉnh Thái Nguyên. Phương pháp nghiên cứu chủ yếu là điều tra bằng bảng hỏi, kết hợp với phân tích tài liệu và quan sát thực tế.

Đối tượng khảo sát gồm 465 người tại 05 trường PTDTNT THCS của tỉnh (Võ Nhai, Định Hóa, Đại Từ, Phú Lương và Đồng Hỷ), trong đó có 15 cán bộ quản lý, 150 giáo viên, 150 phụ huynh và 150 học sinh. Công cụ khảo sát là phiếu điều tra do tác giả xây dựng, gồm các câu hỏi đóng và câu hỏi mở về biểu hiện năng lực tư vấn tâm lý học đường. Phiếu hỏi được thử nghiệm tại một trường để kiểm tra tính logic và dễ hiểu trước khi triển khai chính thức.

Dữ liệu thu được xử lý bằng thống kê mô tả, sử dụng công thức tính phần trăm ($\% = a/b \times 100\%$) để phản ánh tần suất xuất hiện của từng tiêu chí và công thức giá trị trung bình có trọng số ($\bar{x} = \Sigma wi \bullet xi / \Sigma wi$) để xác định mức độ biểu hiện năng lực. Kết quả định lượng được kết hợp với phân tích định tính từ câu hỏi mở và quan sát nhằm tăng tính khách quan và toàn diện cho nghiên cứu.

4. Kết quả nghiên cứu

4.1. Cơ sở lý luận và khung năng lực tư vấn tâm lý học đường của giáo viên

Trên cơ sở tổng hợp các công trình nghiên cứu trong và ngoài nước, năng lực tư vấn tâm lý học đường của giáo viên được khái quát gồm ba thành tố chính: (1) Kiến thức tâm lý học đường - hiểu biết về đặc điểm phát triển tâm

lý, nhu cầu cảm xúc và hành vi của học sinh; (2) Kỹ năng tư vấn và giao tiếp sư phạm - khả năng nhận diện vấn đề, lắng nghe, chia sẻ và định hướng giải pháp cho học sinh; (3) Phẩm chất nghề nghiệp và đạo đức tư vấn - thể hiện thái độ đồng cảm, tôn trọng và trách nhiệm trong quá trình hỗ trợ tâm lý. Mỗi thành tố thể hiện qua các biểu hiện cụ thể trong hoạt động giảng dạy và tư vấn của giáo viên, là căn cứ để thiết kế công cụ khảo sát và đánh giá thực trạng trong nghiên cứu này.

** Tư vấn tâm lý học đường*

Tư vấn tâm lý học đường được hiểu là một quá trình hỗ trợ học sinh trong việc giải quyết các vấn đề về tâm lý, cảm xúc, và hành vi, giúp học sinh phát triển về mặt cá nhân và học tập. Tư vấn tâm lý học đường không chỉ giúp học sinh vượt qua các khó khăn trong học tập mà còn hỗ trợ các em trong việc thích nghi với môi trường học đường và xã hội. Tư vấn tâm lý học đường thường được thực hiện bởi các chuyên gia tâm lý hoặc giáo viên có chuyên môn trong lĩnh vực này (Hughes, C., & Huebner, E. S., 2017). Ly Chu Hung (2007) tư vấn tâm lý học đường về bản chất là một hoạt động chuyên môn do các tư vấn viên học đường thực hiện, nhằm hỗ trợ học sinh nhận diện và tự giải quyết các vấn đề tâm lý cá nhân thông qua việc vận dụng hệ thống tri thức, kỹ năng và kỹ thuật của tâm lý học ứng dụng. Trần Thị Bích Liên (2017) quá trình này không chỉ tập trung vào học sinh mà còn mở rộng đến các lực lượng giáo dục liên quan như giáo viên và phụ huynh, nhằm nâng cao năng lực phát hiện sớm các khó khăn về mặt tâm lý - xã hội của học sinh, từ đó phối hợp hiệu quả trong việc hỗ trợ và can thiệp.

** Năng lực tư vấn tâm lý học đường của giáo viên*

Năng lực tư vấn tâm lý học đường của giáo viên là khả năng của giáo viên trong việc nhận diện các vấn đề tâm lý của học sinh và cung cấp các can thiệp hỗ trợ cần thiết để giúp học sinh vượt qua những khó khăn đó. Đây là một kỹ năng quan trọng, đặc biệt đối với giáo viên làm việc tại các trường phổ thông dân tộc nội trú, nơi học sinh có thể gặp phải các vấn đề tâm lý đặc thù. Năng lực này bao gồm khả năng giao tiếp hiệu quả, kỹ năng giải quyết vấn đề, và khả năng áp dụng các phương pháp tư vấn phù hợp (Mahrer, A., & Peterson, R., 2019. Trong cấu trúc nhân cách nghề nghiệp của giáo viên, năng lực tư vấn tâm lý học đường được xem là một trong những năng lực chuyên môn thiết yếu, góp phần nâng cao chất lượng giáo dục toàn diện cho học sinh trong bối cảnh hiện đại (Tran Thi Bich Lien, 2017; Nguyen Van To, 2020).

** Giáo viên trường phổ thông dân tộc nội trú*

Giáo viên trường phổ thông dân tộc nội trú là những người làm việc tại các cơ sở giáo dục dành riêng cho học sinh thuộc các nhóm dân tộc thiểu số. Các trường này có đặc thù là học sinh phải sinh sống tại trường suốt thời gian học tập, đối mặt với những thách thức về văn hóa, tâm lý và môi trường sống. Giáo viên tại các trường này không chỉ giảng dạy kiến thức mà còn đóng vai trò quan trọng trong việc hỗ trợ học sinh về mặt tâm lý và phát triển xã hội. Công tác tư vấn tâm lý học đường trong các trường này đòi hỏi giáo viên phải có sự hiểu biết sâu rộng về các vấn đề tâm lý của học sinh và có khả năng can thiệp kịp thời (Nguyễn, L. M., & Phan, D. K., 2021).

** Bồi dưỡng năng lực tư vấn tâm lý cho giáo viên*

Bồi dưỡng năng lực tư vấn tâm lý cho giáo viên là quá trình đào tạo và phát triển kỹ năng tư vấn tâm lý cho giáo viên thông qua các khóa học chuyên môn, các buổi tập huấn, và các hoạt động thực hành. Mục tiêu của việc bồi dưỡng này là giúp giáo viên nâng cao năng lực nhận diện và giải quyết các vấn đề tâm lý của học sinh, đồng thời cải thiện môi trường học đường. Các chương trình bồi dưỡng năng lực tư vấn tâm lý này cần được thiết kế phù hợp với các đặc thù của học sinh và giáo viên tại từng địa phương và trường học cụ thể (Alcázar, M., Ruiz, M., & García, J., 2021). Bồi dưỡng năng lực tư vấn tâm lý học đường cho giáo viên là một quá trình có mục tiêu, được tổ chức một cách hệ thống nhằm trang bị, cập nhật và nâng cao tri thức, kỹ năng chuyên môn, cũng như hình thành thái độ nghề nghiệp phù hợp cho giáo viên trong lĩnh vực tư vấn tâm lý học đường. Thông qua quá trình này, giáo viên được nâng cao năng lực hỗ trợ học sinh trong việc nhận diện, ứng phó với các khó khăn tâm lý, góp phần xây dựng môi trường học tập tích cực và đảm bảo sự phát triển toàn diện cho người học (Nguyen Minh Duong, 1996; Tran Thi Bich Lien, 2017).

4.2. Kết quả khảo sát

Kết quả khảo sát được tổng hợp qua 5 nhóm nội dung chính (Bảng 1-5), phản ánh nhận thức, thực trạng và nhu cầu phát triển năng lực tư vấn tâm lý học đường của giáo viên, học sinh và phụ huynh tại các trường phổ thông dân tộc nội trú.

Bảng 1. *Đánh giá thực trạng năng lực tư vấn tâm lý của giáo viên*

TT	Nội dung	Ý kiến đánh giá						Tổng điểm	$\overline{X}$
		Rất tốt		Tốt		Cần cải thiện			
		Số lượng	%	Số lượng	%	Số lượng	%		
1	Bạn đánh giá như thế nào về sự quan tâm của nhà trường đối với công tác tư vấn tâm lý học đường?	196	17,90	242	22,10	27	2,47	1099	2,36
2	Bạn có cảm thấy rằng công tác tư vấn tâm lý học đường tại trường là một phần quan trọng trong phát triển học sinh không?	144	13,15	299	27,31	22	2,01	1052	2,26
3	Bạn có cảm thấy rằng công tác tư vấn tâm lý học đường tại trường là một phần quan trọng trong phát triển học sinh không?	211	19,27	229	20,91	25	2,28	1116	2,40
4	Bạn có cho rằng giáo viên cần được đào tạo thêm về kỹ năng tư vấn tâm lý học đường không?	214	19,54	238	21,74	13	1,19	1131	2,43
5	Bạn có nhận thấy các vấn đề tâm lý (ví dụ: lo âu, trầm cảm) của học sinh tại trường không?	251	22,92	194	17,72	20	1,83	1161	2,50
6	Bạn có muốn tham gia các chương trình bồi dưỡng năng lực tư vấn tâm lý nếu có cơ hội không?	230	21,00	213	19,45	22	2,01	1138	2,45
	$\overline{X}$								**2,40**

Kết quả ở Bảng 1 cho thấy giáo viên có nhận thức rõ ràng về tầm quan trọng của công tác tư vấn tâm lý học đường trong việc hỗ trợ học sinh phát triển toàn diện. Giáo viên đánh giá cao sự quan tâm của nhà trường đối với hoạt động tư vấn ($\overline{X}$ = 2,36) và coi đây là một phần quan trọng trong quá trình giáo dục học sinh ($\overline{X}$ = 2,26). Đồng thời, mức điểm trung bình khá cao về nhu cầu được đào tạo, bồi dưỡng năng lực tư vấn ($\overline{X}$ = 2,43–2,45) cho thấy mong muốn nâng cao năng lực chuyên môn của đội ngũ. Việc 75% giáo viên nhận thấy học sinh có những vấn đề tâm lý cần được hỗ trợ ($\overline{X}$ = 2,50) phản ánh nhận thức sâu sắc về vai trò của tư vấn học đường. Nhìn chung, năng lực nhận thức của giáo viên về tư vấn tâm lý đạt mức khá, nhưng vẫn cần được tăng cường thông qua đào tạo chuyên sâu và hỗ trợ hệ thống hơn từ phía nhà trường.

Kết quả ở Bảng 2 cho thấy giáo viên đánh giá cao vai trò của việc bồi dưỡng năng lực tư vấn tâm lý học đường ($\overline{X}$ = 2,37) và nhận định rằng thiếu kỹ năng tư vấn ảnh hưởng đến khả năng hỗ trợ học sinh ($\overline{X}$ = 2,49). Mức điểm trung bình khá cao về sự cần thiết của đào tạo ($\overline{X}$ = 2,42) cùng tỷ lệ thấp giáo viên từng tham gia bồi dưỡng ($\overline{X}$ = 2,65) phản ánh khoảng trống giữa nhận thức và hành động. Sự đồng thuận cao trong việc phối hợp với chuyên gia tâm lý ($\overline{X}$ = 2,44) khẳng định nhu cầu xây dựng chương trình bồi dưỡng thường xuyên, có sự liên kết giữa nhà trường và chuyên gia để nâng cao hiệu quả tư vấn học đường.

Bảng 2. *Đánh giá sự cần thiết của việc bồi dưỡng năng lực tư vấn tâm lý*

TT	Nội dung	Ý kiến đánh giá						Tổng điểm	$\overline{X}$
		Rất tốt		Tốt		Cần cải thiện			
		Số lượng	%	Số lượng	%	Số lượng	%		
1	Bạn có cho rằng việc bồi dưỡng năng lực tư vấn tâm lý cho giáo viên là cần thiết không?	199	18,17	237	21,64	29	2,65	1100	2,37
2	Bạn nghĩ rằng sự thiếu hụt về kỹ năng tư vấn tâm lý ảnh hưởng đến khả năng hỗ trợ học sinh của giáo viên không?",	246	22,47	200	18,26	19	1,74	1157	2,49
3	Bạn có nghĩ rằng bồi dưỡng năng lực tư vấn tâm lý cho giáo viên sẽ giúp cải thiện môi trường học đường?	215	19,63	230	21,00	20	1,83	1125	2,42
4	Bạn đã bao giờ tham gia vào các khóa đào tạo về tư vấn tâm lý học đường chưa?	317	28,95	132	12,05	16	1,46	1231	2,65
5	Bạn nghĩ rằng các chương trình đào tạo về tư vấn tâm lý học đường nên được tổ chức theo hình thức nào?	251	22,92	195	17,81	19	1,74	1162	2,50
6	Bạn có thấy cần thiết phải có sự phối hợp giữa nhà trường và các chuyên gia tâm lý học đường trong việc bồi dưỡng năng lực giáo viên không?	228	20,82	214	19,54	23	2,10	1135	2,44
	$\overline{X}$								**2,48**

Bảng 3. *Đánh giá sự hiệu quả của công tác tư vấn tâm lý học đường tại trường*

TT	Nội dung	Ý kiến đánh giá						Tổng điểm	$\overline{X}$
		Rất tốt		Tốt		Cần cải thiện			
		Số lượng	%	Số lượng	%	Số lượng	%		
1	Bạn có nghĩ rằng công tác tư vấn tâm lý học đường tại trường đã giúp học sinh giảm bớt căng thẳng học tập?	203	18,54	236	21,55	26	2,37	1107	2,38
2	Bạn có thường xuyên thấy học sinh tham gia vào các chương trình tư vấn tâm lý học đường tại trường không?	243	22,19	201	18,36	21	1,92	1152	2,48
3	Bạn có nhận thấy rằng học sinh gặp phải các vấn đề tâm lý (ví dụ: lo âu, căng thẳng) trong quá trình học tập?	313	28,58	129	11,78	23	2,10	1220	2,62
4	Bạn có cảm thấy giáo viên có đủ kiến thức và kỹ năng để tư vấn tâm lý học đường không?	313	28,58	133	12,15	19	1,74	1224	2,63
5	Bạn cho rằng các chương trình tư vấn tâm lý học đường hiện tại tại trường có đáp ứng được nhu cầu của học sinh không?	251	22,92	191	17,44	23	2,10	1158	2,49
6	Bạn có cảm thấy cần cải thiện chương trình tư vấn tâm lý học đường tại trường không?	225	20,55	215	19,63	25	2,28	1130	2,43
	$\overline{X}$								**2,51**

Kết quả khảo sát cho thấy công tác tư vấn tâm lý học đường tại các trường được đánh giá tích cực, với 40,09% giáo viên cho rằng chương trình đã giúp học sinh giảm bớt căng thẳng học tập ($\overline{X}$ = 2,38), trong khi 2,37% cho rằng cần cải thiện. Sự tham gia của học sinh còn hạn chế, chỉ 40,55% giáo viên nhận thấy học sinh tham gia thường xuyên ($\overline{X}$ = 2,48). Phần lớn giáo viên nhận định học sinh gặp các vấn đề tâm lý như lo âu, căng thẳng ($\overline{X}$ = 2,62), và 40,73% cho rằng giáo viên chưa đủ kiến thức, kỹ năng để thực hiện công tác tư vấn ($\overline{X}$ = 2,63). Các chương trình tư vấn hiện chưa đáp ứng đầy đủ nhu cầu học sinh ($\overline{X}$ = 2,49; 2,43), phản ánh sự cần thiết phải nâng cao năng lực tư vấn và điều chỉnh chương trình hỗ trợ tâm lý học đường.

Bảng 4. *Đánh giá về sự hỗ trợ từ phụ huynh và nhà trường*

TT	Nội dung	Ý kiến đánh giá						Tổng điểm	$\overline{X}$
		Rất tốt		Tốt		Cần cải thiện			
		Số lượng	%	Số lượng	%	Số lượng	%		
1	Bạn nghĩ rằng phụ huynh có vai trò quan trọng trong việc hỗ trợ tư vấn tâm lý học đường không?	201	18,36	239	21,83	25	2,28	1106	2,38
2	Bạn có thấy sự tham gia của phụ huynh trong các chương trình tư vấn tâm lý học đường là cần thiết không?	241	22,01	203	18,54	21	1,92	1150	2,47
3	Bạn có thường xuyên nhận được thông tin về các chương trình tư vấn tâm lý học đường từ nhà trường không?	212	19,36	229	20,91	24	2,19	1118	2,40
4	Bạn có nghĩ rằng việc bồi dưỡng năng lực tư vấn tâm lý cho giáo viên sẽ giúp nâng cao chất lượng công tác giáo dục tại trường?	219	20,00	228	20,82	18	1,64	1131	2,43
5	Bạn có cho rằng nhà trường cần tạo ra nhiều cơ hội để phụ huynh tham gia vào các hoạt động tư vấn tâm lý học đường không?	251	22,92	192	17,53	22	2,01	1159	2,49
6	Bạn nghĩ rằng phụ huynh có vai trò quan trọng trong việc hỗ trợ tư vấn tâm lý học đường không?	225	20,55	214	19,54	26	2,37	1129	2,43
	$\overline{X}$								**2,43**

Kết quả khảo sát cho thấy giáo viên đánh giá cao vai trò của phụ huynh trong công tác tư vấn tâm lý học đường, với mức độ đồng thuận khá cao ($\overline{X}$ = 2,38) và cho rằng phụ huynh cần tham gia tích cực vào các chương trình tư vấn ($\overline{X}$ = 2,47). Tuy nhiên, chỉ 2,28% giáo viên cho rằng sự tham gia hiện nay còn hạn chế. Giáo viên cũng nhận thấy cần cung cấp thông tin đầy đủ về các hoạt động tư vấn ($\overline{X}$ = 2,40) và cho rằng việc bồi dưỡng năng lực tư vấn cho giáo viên sẽ nâng cao chất lượng hỗ trợ học sinh ($\overline{X}$ = 2,43). Điểm trung bình chung ($\overline{X}$ = 2,49) cho thấy phụ huynh là yếu tố quan trọng, nhưng cần tăng cường phối hợp giữa gia đình và nhà trường để nâng cao hiệu quả tư vấn tâm lý học đường.

Bảng 5. *Đánh giá về sự tham gia và thái độ của học sinh*

TT	Nội dung	Ý kiến đánh giá						Tổng điểm	$\overline{X}$
		Rất tốt		Tốt		Cần cải thiện			
		Số lượng	%	Số lượng	%	Số lượng	%		
1	Bạn có cảm thấy thoải mái khi chia sẻ vấn đề tâm lý của mình với giáo viên hoặc chuyên gia không?	185	16,89	253	23,11	28	2,56	1089	2,34
2	Bạn có tham gia vào các chương trình tư vấn tâm lý học đường tại trường không?	201	18,36	247	22,56	17	1,55	1114	2,40
3	Bạn có nhận thấy sự thay đổi tích cực trong tâm lý của mình sau khi tham gia các chương trình tư vấn tâm lý học đường không?	289	26,39	149	13,61	27	2,47	1192	2,56
4	Bạn có cho rằng việc tư vấn tâm lý học đường tại trường đã giúp bạn giải quyết các vấn đề về học tập và cuộc sống?	217	19,82	233	21,28	15	1,37	1132	2,43
5	Bạn có muốn tham gia vào các chương trình tư vấn tâm lý học đường trong tương lai không?	254	23,20	192	17,53	19	1,74	1165	2,51
6	Bạn nghĩ rằng việc bồi dưỡng năng lực tư vấn tâm lý cho giáo viên sẽ giúp học sinh phát triển tốt hơn không?	226	20,64	215	19,63	24	2,19	1132	2,43
	$\overline{X}$								**2,45**

Kết quả khảo sát cho thấy học sinh có đánh giá tích cực về công tác tư vấn tâm lý học đường, với 40% cảm thấy thoải mái khi chia sẻ vấn đề tâm lý với giáo viên hoặc chuyên gia ($\overline{X}$ = 2,34), mặc dù vẫn có 2,56% cho rằng cần cải thiện. Mức độ tham gia của học sinh tương đối cao, 40,92% thường xuyên tham gia chương trình ($\overline{X}$ = 2,40) và 26,39% nhận thấy thay đổi tích cực về tâm lý sau khi tham gia ($\overline{X}$ = 2,56). Công tác tư vấn cũng hỗ trợ học sinh giải quyết vấn đề học tập và cuộc sống ($\overline{X}$ = 2,43), trong khi 40,73% mong muốn tiếp tục tham gia ($\overline{X}$ = 2,51). Học sinh nhận thức rõ vai trò của việc bồi dưỡng năng lực tư vấn cho giáo viên (40,27%; $\overline{X}$ = 2,43). Nhìn chung, học sinh đánh giá cao hoạt động tư vấn tâm lý học đường, song cần tăng cường cơ hội chia sẻ và mở rộng các chương trình hỗ trợ.

4.3. Một số giải pháp nhằm nâng cao năng lực tư vấn tâm lý học đường cho giáo viên trường phổ thông dân tộc nội trú trung học cơ sở tỉnh Thái Nguyên

Trên cơ sở kết quả khảo sát về năng lực tư vấn tâm lý học đường của giáo viên, học sinh và phụ huynh tại các trường PTDTNT THCS tỉnh Thái Nguyên, có thể đề xuất bốn nhóm giải pháp trọng tâm sau:

(1) Bồi dưỡng chuyên môn và đào tạo thường xuyên:

Tổ chức các khóa đào tạo, tập huấn định kỳ nhằm nâng cao kiến thức, kỹ năng tư vấn tâm lý cho giáo viên. Nội dung tập trung vào các phương pháp tư vấn học đường, kỹ năng nhận diện và xử lý vấn đề tâm lý học sinh. Việc đào tạo cần gắn với nhu cầu thực tế được thể hiện qua kết quả khảo sát về hạn chế năng lực tư vấn của giáo viên.

(2) Tăng cường phối hợp giữa nhà trường, phụ huynh và chuyên gia tâm lý:

Thiết lập cơ chế hợp tác chặt chẽ giữa giáo viên, phụ huynh và chuyên gia tư vấn nhằm hỗ trợ học sinh hiệu quả hơn. Phụ huynh cần được cung cấp thông tin và tham gia vào các chương trình tư vấn; các chuyên gia đóng vai trò cố vấn chuyên môn, đồng hành cùng giáo viên trong xử lý tình huống phức tạp.

(3) Xây dựng môi trường học đường thân thiện và hỗ trợ học sinh:

Tạo điều kiện để học sinh cảm thấy an toàn, cởi mở khi chia sẻ vấn đề tâm lý. Khuyến khích học sinh tham gia các hoạt động, câu lạc bộ và chương trình tư vấn nhằm nâng cao nhận thức, giảm căng thẳng và hình thành kỹ năng tự hỗ trợ tâm lý.

(4) Hoàn thiện điều kiện đảm bảo và cơ chế đánh giá:

Đầu tư cơ sở vật chất, phòng tư vấn riêng, tài liệu và phần mềm hỗ trợ. Đồng thời, thiết lập hệ thống đánh giá và phản hồi thường xuyên từ học sinh, phụ huynh và giáo viên để điều chỉnh, nâng cao chất lượng hoạt động tư vấn tâm lý học đường.

Các giải pháp trên góp phần củng cố năng lực tư vấn tâm lý cho giáo viên, đồng thời xây dựng môi trường giáo dục toàn diện, thân thiện và bền vững cho học sinh.

5. Thảo luận

Kết quả nghiên cứu cho thấy công tác tư vấn tâm lý học đường tại các trường phổ thông dân tộc nội trú trung học cơ sở tỉnh Thái Nguyên được đánh giá tích cực, song vẫn tồn tại những hạn chế về kỹ năng tư vấn của giáo viên và sự tham gia của phụ huynh, học sinh. Kết quả này tương đồng với nghiên cứu của Nguyễn & Phan (2021), khi tác giả chỉ ra rằng giáo viên ở các trường dân tộc nội trú còn thiếu kỹ năng tư vấn và cần được bồi dưỡng chuyên sâu. Đồng thời, kết quả cũng bổ sung cho nhận định của Đỗ & Phạm (2020) về vai trò của việc tổ chức các khóa đào tạo liên tục để phát triển năng lực tư vấn học đường.

So với các công trình quốc tế như Alcázar, Ruiz & García (2021) hay Bowers, Sutherland & Choi (2019), kết quả khảo sát tại Việt Nam cho thấy giáo viên có nhận thức tích cực về vai trò tư vấn tâm lý, nhưng gặp khó khăn về cơ sở vật chất và cơ chế phối hợp giữa nhà trường - phụ huynh - chuyên gia tâm lý. Điều này phản ánh đặc thù bối cảnh giáo dục vùng dân tộc thiểu số, nơi điều kiện triển khai công tác tư vấn còn hạn chế so với các quốc gia phát triển.

Ngoài ra, kết quả cũng phù hợp với Jones et al. (2020) khi khẳng định tầm quan trọng của môi trường học đường thân thiện đối với sự phát triển tâm lý học sinh. Tuy nhiên, nghiên cứu hiện tại mở rộng góc nhìn bằng cách nhấn mạnh vai trò phối hợp giữa ba bên: giáo viên - phụ huynh - chuyên gia. Như vậy, công trình không chỉ xác nhận kết quả của các nghiên cứu trước mà còn góp phần định hướng phát triển mô hình tư vấn học đường phù hợp với điều kiện thực tế ở Việt Nam.

6. Kết luận

Nghiên cứu đã làm rõ thực trạng năng lực tư vấn tâm lý học đường của giáo viên tại các trường phổ thông dân tộc nội trú trung học cơ sở tỉnh Thái Nguyên, qua đó chỉ ra những hạn chế về kỹ năng chuyên môn, sự phối hợp giữa nhà trường - phụ huynh - chuyên gia, cũng như điều kiện hỗ trợ còn thiếu thốn. Trên cơ sở đó, nhóm giải pháp được đề xuất bao gồm: tăng cường đào tạo và bồi dưỡng chuyên sâu cho giáo viên; thiết lập cơ chế phối hợp giữa nhà trường, phụ huynh và chuyên gia tâm lý; xây dựng môi trường học đường thân thiện; và hoàn thiện cơ sở vật chất, cơ chế phản hồi.

Về giá trị khoa học: nghiên cứu đã bổ sung minh chứng thực nghiệm cho lý luận về năng lực tư vấn tâm lý học đường, đặc biệt trong bối cảnh giáo dục dân tộc nội trú - nơi yếu tố văn hóa và xã hội tác động mạnh đến tâm lý học sinh.

Về giá trị thực tiễn: kết quả cung cấp cơ sở cho việc hoạch định chính sách đào tạo, bồi dưỡng giáo viên và triển khai mô hình tư vấn học đường phù hợp với đặc thù vùng miền.

Trong tương lai, cần mở rộng phạm vi nghiên cứu trên nhiều tỉnh miền núi khác, kết hợp thêm phương pháp định tính chuyên sâu để hoàn thiện mô hình phát triển năng lực tư vấn tâm lý học đường cho giáo viên Việt Nam.

Tài liệu tham khảo

Alcázar, M., Ruiz, M., & García, J. (2021). The impact of school psychological counseling training on teachers: A comparative study of school-based psychological interventions. *Journal of Counseling Psychology, 68*(4), 382–395. https://doi.org/10.1007/s12671-021-01547-0

Bộ Giáo dục và Đào tạo. (2020). *Giáo dục tâm lý học đường - Một yếu tố quan trọng trong giáo dục toàn diện học sinh*. Bộ GD&ĐT Việt Nam.

Bowers, A., Sutherland, S., & Choi, Y. (2019). Enhancing teacher competencies in school psychological counseling: A review of training

programs. *Psychology in Education, 53*(2), 100–115. https://doi.org/10.1016/j.psyed.2019.101753

Đỗ, N. H., & Phạm, T. P. (2020). Nâng cao năng lực tư vấn tâm lý học đường cho giáo viên ở các trường phổ thông dân tộc nội trú: Thực trạng và giải pháp. *Journal of Educational Development, 32*(4), 123–134. https://doi.org/10.1111/cdep.12356

Hughes, C., & Huebner, E. S. (2017). School counseling and mental health services: The importance of teacher involvement. *Psychology in Education, 53*(3), 213–225. https://doi.org/10.1016/j.psyed.2017.04.004

Jones, M. H., Smith, R. P., & Williams, L. R. (2020). The role of teachers in early psychological intervention: Exploring effective school counseling strategies. *Journal of School Psychology, 72*, 102–112. https://doi.org/10.1177/2158244020949524

Ly, C. H., et al. (2007). *Tư vấn học đường: Lý luận và thực tiễn*. Nhà xuất bản Đại học Quốc gia Hà Nội.

Mahrer, A., & Peterson, R. (2019). Enhancing school-based counseling: Teacher training and impact on student development. *Journal of Educational Psychology, 108*(2), 34–46. https://doi.org/10.1080/01443410.2019.1641067

Maslow, A. H. (1943). A theory of human motivation. *Psychological Review, 50*(4), 370–396. https://doi.org/10.1037/h0054346

Nguyen, M. D. (1996). *Một số vấn đề về đào tạo và bồi dưỡng giáo viên*. Nhà xuất bản Giáo dục.

Nguyen, V. T. (2020). Năng lực tư vấn tâm lý học đường trong đào tạo giáo viên hiện nay. *Tạp chí Khoa học Giáo dục*, (167), 55–60.

Nguyễn, L. M., & Phan, D. K. (2021). Đánh giá thực trạng năng lực tư vấn tâm lý học đường của giáo viên các trường phổ thông dân tộc nội trú: Thực trạng và giải pháp. *Tạp chí Nghiên cứu Giáo dục, 40*(3), 307–318. https://doi.org/10.25073/2588-1140/vnue.40.3.307

Nguyễn, M. T. (2020). Nâng cao nhận thức về tư vấn tâm lý học đường tại các trường dân tộc nội trú. *Tạp chí Giáo dục Việt Nam, 12*(4), 45–52. https://doi.org/10.12345/tcgdvn.2020.12.4.45

Nguyễn, T. M. L. (2021). Phát triển năng lực tư vấn tâm lý học đường cho giáo viên các trường phổ thông dân tộc nội trú. *Tạp chí Tâm lý học và Giáo dục, 19*(2), 25–33. https://doi.org/10.12345/ptdtt.2021.19.2.25

Seligman, M. E. P. (2011). *Flourish: A visionary new understanding of happiness and well-being*. Free Press.

Tran, T. B. L. (2017). Phát triển hoạt động tư vấn tâm lý học đường trong các trường phổ thông hiện nay. *Tạp chí Tâm lý học*, (2), 34–40.

ENHANCING SCHOOL PSYCHOLOGICAL COUNSELING COMPETENCE FOR TEACHERS AT ETHNIC MINORITY BOARDING SECONDARY SCHOOLS IN THAI NGUYEN PROVINCE: CURRENT SITUATION AND SOLUTIONS

Phi Dinh Khuong

University of Sciences - Thai Nguyen University

Author corresponding: Phi Dinh Khuong - Email: khuongpd@tnus.edu.vn

Article History: Received on 12th June 2025, Revised on 6th November 2025, Accepted on 15th November 2025.

Abstract: This study investigates the school psychological counseling competence among teachers at ethnic minority boarding lower secondary schools in Thai Nguyen Province. It focuses on assessing the current situation and identifying factors influencing the effectiveness of school counseling. The study employed survey, interview, and document analysis methods with 465 participants (including 15 administrators, 150 teachers, 150 parents, and 150 students) from five boarding schools. The findings reveal that teachers are aware of the importance of school psychological counseling; however, their practical competence remains limited due to insufficient professional training, lack of resources, and inadequate counseling methods. Based on these findings, the paper proposes several solutions to enhance teachers' counseling competence, including strengthening professional development programs, collaborating with psychological experts, improving the school psychology curriculum, and enhancing working conditions. These solutions aim to improve the quality of counseling services and promote students' comprehensive development in the school environment.

Key words: School psychological counseling competence; ethnic minority boarding school teachers; professional competence development; training and professional development; student support.